

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณ ชินวัตรกับคนเสื้อแดง :

มอง “คนเสื้อแดง” ในจังหวัดมหาสารคามผ่านแผนภาพการรับรู้*

ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชัย**

(วันรับบทความ : 14 สิงหาคม 2561 /วันแก้ไขบทความ : 24 กันยายน 2561 /วันตอบรับบทความ : 28 กันยายน 2561)

บทคัดย่อ

การถือกำเนิดขึ้นของคนเสื้อแดงรวมไปถึงความขัดแย้งทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นสองขั้วตรงข้ามในประเทศไทยเป็นผลพวงประการหนึ่งจากการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนบทบาททางการเมืองของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดงและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณ ชินวัตรกับการเป็นคนเสื้อแดง จากกรณีศึกษาหมู่บ้านคนเสื้อแดงในจังหวัดมหาสารคามจำนวน 3 หมู่บ้าน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม คือ วิจัยเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 ชุด ร่วมกับวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกคนเสื้อแดงจำนวน 25 คน จากนั้นได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม SPSS และแผนภาพการรับรู้ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดงมี 3 ประการสำคัญ คือ นโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร การรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 และความชื่นชอบในตัวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกับการเป็นคนเสื้อแดงพบว่า นโยบายรัฐบาลดังกล่าวสัมพันธ์กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนเสื้อแดงให้ดีขึ้น นโยบายที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดงได้แก่ นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค และนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า ปัจจัยการเป็นคนเสื้อแดงกลับไม่มีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแตกต่างไปจากงานศึกษาก่อนหน้านี้ที่มุ่งระบุว่าการเป็นคนเสื้อแดงมีปัจจัยจากรายได้ อาชีพ และระดับการศึกษาเข้ามากำหนด

คำสำคัญ: เสื้อแดง/ นโยบายทักษิณ/ แผนภาพการรับรู้

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณกับคนเสื้อแดง: มอง “คนเสื้อแดง” ในจังหวัดมหาสารคามผ่านแผนภาพการรับรู้” สนับสนุนทุนวิจัยโดย JSPS KAKENHI Grant Number JP17K02028 และทุนอุดหนุนการวิจัยจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2561

** อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Relations between Thaksin Shinawatra's Policies and Red-shirt Movement: Looking the Red-shirt Movement in Mahasarakham through Cognitive Mapping^{*}

Prasongchai Setthasuravich^{**}

(Received Date : August 14, 2017, Revised Date : September 24, 2018, Accepted Date : September 28, 2018)

Abstract

One of the effects of the 2006 coup d'état were the uprising of the Red-Shirts and political conflicts, showing through the polarised politics in Thailand. Also, the Red-Shirts were considered to be the main political supporters of Thaksin Shinawatra. The study, therefore, aimed at investigating the factors leading to being the Red-Shirts and the relations between Thaksin Shinawatra's policies and the Red-shirt movement, focusing on the case study of the 3 Red-Shirts' villages in Mahasarakham province. The study employed mixed methods by using 310 questionnaires for the quantitative method and in-depth interviews of the 25 Red-Shirts for the qualitative method. The data gained was, then, analysed by SPSS program and cognitive mapping respectively. The study showed that the factors leading to being the Red-Shirts were Thaksin Shinawatra's policies, the 2006 coup d'état and the popularity of Thaksin. It was moreover found that Thaksin Shinawatra's policies could literally improve the Red-Shirts' quality of life. The policies supporting the claim were the 30 Baht Health Care Scheme and the Farmers' Debt Repayment Policy. Moreover, Red-shirts have no relationship with sex, age, marital status, education level, career and income of the sample. This is different from the previous study, which aimed to identify whether red-shirts had a factor in their income, occupation and education level.

Keywords: Red-Shirts/ Thaksin's Policies/ Cognitive Mapping

^{*} This paper is a part of the research project entitled "The Relations between Thaksin Shinawatra's Policies and Red-shirt Movement: Looking the Red-shirts in Mahasarakham through Cognitive Mapping," which was supported by JSPS KAKENHI Grant Number JP17K02028 and the College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

^{**} Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

บทนำ

ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงทศวรรษ 2550 ที่ผ่านมาระหว่างขั้วสีต่าง ๆ ในประเทศไทย ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของทุกรัฐบาลที่ขึ้นมาบริหารประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ความขัดแย้งดังกล่าวสะท้อนถึงชุดความคิด อุดมการณ์ และค่านิยมร่วมบางประการที่แตกต่างกันระหว่างแต่ละขั้วสี ดังที่ต่างฝ่ายต่างแสดง “ปฏิกิริยาโต้กลับ (reaction)” ของความเจ็บปวดร้าวทางการเมือง (political trauma) ในรูปแบบต่าง ๆ ความเจ็บปวดร้าวดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากค่านิยมทางการเมืองของชนชั้นนำไทย (elites) ที่มักมีพื้นฐานความเชื่อสืบต่อมาว่า วัฒนธรรมการเลือกตั้งเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรของชนชั้นกลางในเมืองและของชนชั้นล่างในชนบทนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ชนชั้นนำไทยมักมองว่าชนชั้นล่างในชนบทนั้นไม่รู้เท่าทัน เปราะบางและง่ายต่อการถูกชักจูงหรือถูกล่อลวงทั้งด้วยเงินและด้วยของสมนาคุณจากนักการเมืองที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ในท้องถิ่น ขณะที่ชนชั้นกลางในเมืองมีการศึกษา มีความรู้และเหตุผลจึงรู้เท่าทันความกลอุบายของนักการเมือง

ความคิดดังกล่าวนี้เองก่อให้เกิดความคิดต่อยอด คือ ชนชั้นล่างในชนบทขาดภูมิคุ้มกันจากการถูกชักจูงด้วยนโยบาย “ประชานิยม” (populist policy) ขาดความสนใจว่าพรรคการเมืองมาเพียงแข่งขันเพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมือง แต่หวังเพียงว่าจะได้รับประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวเท่านั้น แม้นโยบายดังกล่าวอาจจะมีได้มุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริงก็ตาม ในทางกลับกัน ชนชั้นกลางในเมืองมักคิดว่าพวกตนมีความรู้เท่าทันกลอุบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่มาในรูปของนโยบาย “ประชานิยม” ว่าเป็นเพียงโฆษณาชวนเชื่อ ชนชั้นกลางในเมืองจึงจำเป็นต้องเลือกพรรคการเมืองจากความชื่นชอบและความศรัทธาในพรรคการเมืองเดิมที่ตนเคยเลือก อีกทั้งยังมีหน้าที่ให้ความรู้ชนชั้นล่างในชนบทเพื่อปลดปล่อยพวกเขาจากวงจร “โง่ จน เจ็บ” อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของชนชั้นล่างในชนบทของไทย (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2554; ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2557) ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “คนชนบทเป็นคนเลือกตั้งรัฐบาล คนเมืองเป็นคนล้มรัฐบาล” (Ferrara, 2015; ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิน, 2557; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2546)

หากวัฒนธรรมทางการเมืองในปัจจุบันกลับไม่เป็นเช่นนั้น ชนชั้นล่างในชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปจากความคิดข้างต้น ดังที่เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2554, 2551) กล่าวว่า ชนชั้นล่างมีพัฒนาการความตระหนักรู้ในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเลือกตั้งที่ยึดโยงกับการเลือกพรรคการเมืองจากนโยบายที่เป็นไปได้ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา พรรคการเมืองเหล่านี้ มักปรากฏตัวพร้อมกับนโยบายที่มุ่งเน้นยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา นั่นคือ พรรคไทยรักไทย (ในสมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) พรรคพลังประชาชน (ในสมัย นายสมัคร สุนทรเวช) และพรรคเพื่อไทย (ในสมัย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ตามลำดับ

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้างต้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่การบังคับใช้รัฐธรรมนูญปีพ.ศ. 2540 หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” และภายหลังจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับทหาร” (พิชญ พงษ์สวัสดิ์, 2557, 2549) จนทำให้การเมืองไทยในปัจจุบันปรากฏในรูป อำมาตย์-ไพร่ เสื้อเหลือง-เสื้อแดง ประชาชน-ทหาร เป็นต้น โดยงานวิจัยของ Siamwalla and Jitsuchon (2012) ได้แบ่งลักษณะความแตกต่างของความคิดทางการเมืองเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเสื้อเหลือง (yellow shirts) กลุ่มเสื้อแดง (red shirts) และกลุ่มที่ไม่เข้าพวกกับสองกลุ่มข้างต้น (neither) เหตุนี้เองจึงนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะสำคัญต่อวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองของไทยให้มีลักษณะเป็นสองขั้วตรงข้าม (polarized politics) หรือเรียกได้ว่ามีลักษณะเป็นความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นล่างและชนชั้นนำขึ้นมา (ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวินัย, 2557)

เมื่อวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยได้เปลี่ยนไปเป็นสองขั้วตรงข้าม ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การทำความเข้าใจการเกิดขึ้นของขั้วต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นล่างในชนบทซึ่งมักถูกมองว่าเป็น “คนเสื้อแดง” โดยเฉพาะชนบทในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย อันมาพร้อมกับชุดความคิดที่ว่าพวกเขา “โง่ จน เจ็บ” “ไม่มีความรู้ความเข้าใจในประชาธิปไตย” ทว่าการศึกษาวินัยที่ผ่านมามักเน้นการพิจารณาคูณลักษณะของกลุ่ม “คนเสื้อแดง” มากกว่าที่จะทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ทำให้เกิด “คนเสื้อแดง” (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2557) และยังไม่ปรากฏงานวิจัยชิ้นใดที่กล่าวถึงประเด็นด้านนโยบายกับการเป็นคนเสื้อแดง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาต่อไปให้ละเอียดว่า ในบริบททางการเมืองดังกล่าว คนเสื้อแดงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เกิดขึ้นได้อย่างไร นโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีความสัมพันธ์อย่างไรต่อการเกิดขึ้นของคนเสื้อแดงอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความสลับซับซ้อนที่มีพลวัตของคนเสื้อแดงในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามได้อย่างดีมากขึ้นด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบเป็นเบื้องต้นว่า แผนภาพการรับรู้ (cognitive mapping) ซึ่งเป็นแผนภาพที่นำเสนอความคิดของผู้คนที่อธิบายถึงปัญหาหรือประเด็นหนึ่ง ๆ (Tolman, 1948) สามารถนำมาใช้เพื่ออ้างถึงระบบความเชื่อ (belief systems) ของผู้คนในการรับรู้ความเข้าใจบริบทแวดล้อมและทำให้เข้าใจถึงปัญหาที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น (Eden, 1988) ยิ่งหากต้องการศึกษาการรับรู้ปัญหาหรือการทำความเข้าใจระบบวิถีคิดของกลุ่มคนเสื้อแดง จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำแผนภาพการรับรู้มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ว่านโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรต่อการเกิดขึ้นของคนเสื้อแดงอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาหาปัจจัยที่ก่อให้เกิดคนเสื้อแดง และ ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างชุดนโยบายของทักษิณกับคนเสื้อแดง สำหรับพื้นที่ในการศึกษาผู้วิจัยได้เลือกจังหวัดมหาสารคามเป็นกรณีศึกษา โดยอ้างอิงจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2548 พ.ศ. 2549 พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2552 และพ.ศ. 2554 ที่พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองของตระกูลชินวัตรซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลักที่สนับสนุนกลุ่มคนเสื้อแดงจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การจะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวผู้วิจัยเลือกใช้แผนภาพการรับรู้ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการอธิบายถึงปัจจัย การรับรู้ บริบทและความสัมพันธ์อันมีความซับซ้อนได้อย่างลึกซึ้ง เป็นระบบและรอบด้านอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณ ชินวัตรกับการเป็นคนเสื้อแดงในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนวรรณกรรมเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ วรรณกรรมเกี่ยวข้องกับคนเสื้อแดง เพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับคนเสื้อแดง และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแผนภาพการรับรู้ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนเสื้อแดง

คนเสื้อแดง (red-shirts) เป็นกลุ่มผู้ที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกอบด้วยประชาชนในชนบท ประชาชนผู้ต่อต้านการรัฐประหาร มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” (นปช.) (National United Front for Democracy against Dictatorship: UDD) เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงปลายปี พ.ศ. 2551 (Thabchumpon & Duncan, 2011,p.1) ภายหลังจากที่พรรคพลังประชาชนซึ่งเสมือนเป็นตัวแทนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้ง แต่กลับถูกยุบพรรค พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นจึงได้เรียกนักการเมืองจากทุกพรรคเข้าร่วมหารือเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ผลของการหารือ นำมาสู่การขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะจากพรรคประชาธิปัตย์ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายทหารและเครือข่ายของสถาบันพระมหากษัตริย์ (Bunyavejchewin, 2010, p.243) เหตุนี้คนเสื้อแดงจึงถือว่าเป็นมวลชนที่เกิดขึ้นมาเพื่อโต้กลับการเคลื่อนไหวของขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยหรือที่เรียกว่า “เสื้อเหลือง” และเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 (เอกพลณัฐ ญัฐพัทธนนท์, 2558)

การเกิดขึ้นของคนเสื้อแดงได้ทำให้เกิดงานวิจัยที่อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวไว้หลายชิ้น ประเด็นแรก คือ คุณลักษณะที่เรียกกลุ่มคนเสื้อแดงว่าต้องมีลักษณะเช่นใดบ้าง โดยอรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2557) ได้รวบรวมประเด็นนี้ไว้ในบทความเรื่อง **“ความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็น “เมือง” ของสังคมชนบท : กระบวนการเคลื่อนไปสู่ “ประชาธิปไตย”** และจำแนกงานวิจัยที่กล่าวถึงเสื้อแดงเป็นไปใน 2 แนวทาง กลุ่มแรกเน้นไปที่ **“ลักษณะร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้าน”** ซึ่งมีคำจำกัดความที่บ่งชี้ถึงคนเสื้อแดงว่ามักเป็นชาวนาผู้มีรายได้ปานกลาง (middle-income peasantry)¹ ชาวนาผู้รู้โลกกว้าง (cosmopolitan villager)² คนรากหญ้าชั้นนำ (top roots)³ ชนชั้นกลางระดับล่าง (lower middle class) คนกึ่งเมืองกึ่งชนบท (urbanized villager)⁴

ส่วนอีกกลุ่มจะเน้นไปที่การศึกษาความหลากหลายข้ามชนชั้นของคนเสื้อแดง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กลุ่มคนเสื้อแดงไม่ได้มีลักษณะร่วมกันในเชิงประสบการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ดังเช่นงานวิจัยของ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2554) ในรายงานการวิจัยเรื่อง **“พัฒนาการจิตสำนึกและขบวนการทางการเมืองของคนเสื้อแดงในจังหวัดเชียงใหม่”** เสนอว่า สมาชิกของคนเสื้อแดงเป็นขบวนการที่ “ข้ามชนชั้น” หมายถึง ประกอบกันขึ้นมาบนความหลากหลายของชนชั้น ไม่ได้มีเพียงแค่ “คนยากจน” เท่านั้น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ ความสำนึกในความสำคัญของประชาธิปไตย (democracy consciousness) ซึ่งเห็นได้จากการออกมาเคลื่อนไหวภายหลังเหตุการณ์การรัฐประหารในพ.ศ. 2549 (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2557, น.99) ทั้งนี้ งานศึกษาของปิ่นแก้วยังเสนอประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง คือ อุดมการณ์ของคนเสื้อแดง แท้จริงแล้วไม่ได้มาจากฐานความเชื่อเดิมดังที่เคยเชื่อตามมาตั้งแต่แรก คือ การเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่อุดมการณ์นั้นถูกเปลี่ยนผ่านอย่างน้อย 2 ระลอกใหญ่ คือ ช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์การสลายการชุมนุมเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553 ซึ่งภายในกลุ่มคนเสื้อแดงเรียกกันว่า “ตาสว่าง” ปิ่นแก้วยังเน้นย้ำว่าเหตุการณ์การสลายการชุมนุมฯ พ.ศ.2553 เป็น “เงื่อนไขสำคัญ” ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของคนเสื้อแดงในการมองความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทย

ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการศึกษาคุณลักษณะของกลุ่มคนเสื้อแดง ที่ทำให้เข้าถึงถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองหรืออธิบายว่ากลุ่มคนเสื้อแดงประกอบด้วยคนกลุ่มใดบ้าง อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2557, น.99) กลับวิพากษ์งานวิจัยของทั้งสองกลุ่มที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า การศึกษาทั้งหลายเหล่านี้ **“กลับทำให้ ขาดการวิเคราะห์บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของพื้นที่ “ชนบท” ที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมชนบท และทำให้คนชนบทเข้า มาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเมืองอย่างเข้มข้น”**

¹ Andrew Walker (2011)

² Charles F. Keyes (2010)

³ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554)

⁴ Thabchumpun & Duncan (2011)

การศึกษาในระยะหลังจากการศึกษาของอรรถจักร์พยายามอธิบายคุณลักษณะของคนเสื้อแดงอีกหลายแง่มุมเช่นกัน คำว่า “พลเมืองใหม่” กลายเป็นคำที่ได้รับการกล่าวถึงในงานวิจัยของอภิชาติ สถิตนิรามัย และคณะ (2556) เรื่อง “**ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย**” คำว่า “พลเมืองใหม่” เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของสังคมการเมืองไทย คนกลุ่มนี้มีลักษณะเหมือนกับคำว่า “ชนชั้นกลางระดับล่าง” ซึ่งสอดคล้องกับที่ข้อเสนอของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ซึ่งได้เสนอไว้ว่า คนกลุ่มนี้มีลักษณะแตกต่างกับชนชั้นกลางเก่า และพวกเขาเหล่านี้ไม่ใช่กลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของสังคมไทย คนกลุ่มเหล่านี้มีความต้องการและความคาดหวัง (new needs and aspiration) จากนโยบายจากรัฐที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากผลประโยชน์ของชนชั้นกลางเก่า แต่งานวิจัยชิ้นนี้ก็ไม่ได้กล่าวถึงว่าใครคือกลุ่มที่ยากจนที่สุดในสังคมไทย

การอธิบายว่าคนเสื้อแดงเป็นชนชั้นใหม่ที่มีความต้องการแตกต่างจากชนชั้นแบบเดิมในสังคมไทย ข้างต้นสอดคล้องกับงานของสมชัย ภัทรนันทน์ เรื่อง “**การเมืองของสังคมหลังชาวนา : เงื่อนไขการก่อตัวของคนเสื้อแดงในอีสาน**” งานชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในภาคอีสานประสบปัญหาการทำมาหากินและยากจนกว่าคนในภาคอื่น ๆ หากมีใช้ชีวิตใกล้เคียงกับคนในชุมชนเมือง โดยเฉพาะการบริโภคสินค้าและบริการและการเข้าถึงสื่อใหม่ ๆ แต่งานชิ้นนี้ยังไม่ได้วิเคราะห์เนื้อหาของสื่อที่คนเสื้อแดงอีสานเข้าถึง และไม่ได้วิเคราะห์ประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนอีสานในอดีตว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนขาดการอธิบายว่าการจัดตั้ง เพื่อออกมาเคลื่อนไหวในฐานะคนเสื้อแดงเกิดขึ้นได้อย่างไร (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2557, น.100) ทั้งนี้ แม้การศึกษาทั้งสองเรื่องพยายามอธิบายบริบทของความเปลี่ยนแปลงในชนบทเพื่อจะชี้ให้เห็นว่ามีความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชนบทไทยและชนบทอีสาน แต่ทั้งสองเรื่องยังไม่ได้วิเคราะห์และอธิบายพลวัตที่สลับซับซ้อนของพื้นที่ชนบทได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาคนเสื้อแดงโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่งาน Siamwalla and Jitsuchon (2012) เรื่อง “The Socio-Economic Bases of the Red/Yellow Divide: A Statistical Analysis” ซึ่งได้ศึกษาลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นทางการเมืองกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม (socio-economic) ของประชาชนทั่วทั้งประเทศ โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,097 คนทั่วประเทศ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (cluster analysis) ในการวิเคราะห์แบ่งกลุ่มประชากร ผลของการวิจัยพบว่า ภายใต้สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในปี พ.ศ. 2552 สามารถแบ่งประชากรออกได้เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเสื้อเหลือง (yellow shirts) กลุ่มเสื้อแดง (red shirts) และกลุ่มที่ไม่เข้าพวกกับสองกลุ่มข้างต้น (neither) และยังอธิบายถึงลักษณะทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มอีกด้วย แต่งานนี้ยังไม่ได้อธิบายถึง “เจตสี” ต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่ม รวมไปถึงเงื่อนไขที่ทำให้กลุ่มประชากรเข้าเจตสีต่าง ๆ ต่อมาจึงมีงานวิจัยเพื่อเติมช่องว่างทางวิชาการนี้ คือ งานของวรรณวิภาศ มานะโชติพงษ์ (2557) เรื่อง “**มองเหลือง-แดง ผ่าน**

“ข้อคิดทางการเมือง” ผลการวิจัยเสนอการแบ่งเขตของภายในกลุ่มสีทางการเมือง โดยกลุ่มคนเสื้อแดงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 เขตสี และกลุ่มเสื้อเหลือง แบ่งออกเป็น 3 เขตสี งานวิจัยชิ้นนี้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2,200 คนจาก 5 จังหวัด ประกอบด้วยพิษณุโลก อุตรดิตถ์ นครศรีธรรมราช และกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความคิดเห็นว่ามีความสอดคล้องกันตามสมมติฐานร่วมกับวิธีการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (cluster analysis) ในการจัดเขตภายในกลุ่มสีอีกด้วย

งานวิจัยเชิงปริมาณอีกชิ้น คือ งานของ Jermisittiparsert and Kitipatmontree (2017) เรื่อง *“Red, Yellow, or No Shirt: Where do University Students of Thailand Stand?”* ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย จำนวน 400 คน ผลการศึกษาชี้ว่า มีเพียงนิสิตนักศึกษาในสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีแนวโน้มของทัศนคติทางการเมืองแบบคนเสื้อเหลือง ทั้งนี้ ยังพบอีกด้วยว่า สถานที่เกิด อาชีพของบิดามารดา ไม่ได้มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ในขณะที่นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้สูงสุดและต่ำสุด จะมีแนวโน้มที่มีทัศนคติทางการเมืองแบบคนเสื้อเหลือง ส่วนนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ปานกลาง จะมีแนวโน้มที่มีทัศนคติทางการเมืองแบบคนเสื้อแดง

ส่วนพื้นที่ที่ผู้วิจัยต้องจะศึกษา คือ จังหวัดมหาสารคามนั้น พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับคนเสื้อแดงในจังหวัดมหาสารคามไม่มาก หนึ่งในนั้นคืองานวิจัยของ สุริพร คลังพระศรี (2558) เรื่อง **“เครือข่ายการสื่อสารการเมืองของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (กลุ่มคนเสื้อแดง) ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”** เสนอว่า หมู่บ้านคนเสื้อแดงในจังหวัดมหาสารคามมีการเคลื่อนไหวการเมืองในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของเสื้อแดงระดับจังหวัดระดับอำเภอและระดับหมู่บ้านเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองสนับสนุนประชาธิปไตย พรรคเพื่อไทยและ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร การสื่อสารทางการเมืองมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ จากผู้ส่งสารที่ไม่เป็นทางการ เช่น วงสนทนา พื้นที่สนทนาอยู่ภายในหมู่บ้าน ประเพณีวัฒนธรรมทางสังคม และช่องโทรทัศน์เฉพาะกลุ่ม

ทั้งหมดที่กล่าวไปเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนเสื้อแดงจะเห็นได้ว่ายังมีช่องว่างทางความรู้ (gaps of knowledge) อยู่หลายประการได้แก่ การพยายามวิเคราะห์และเชื่อมโยงบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่ส่งผลให้คนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง รวมไปถึงอธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ซึ่งหากหนึ่งในปัจจัยที่มีผลคือปัจจัยด้านนโยบายของทักษิณ น่าศึกษาต่อไปให้ลึกซึ้งด้วยว่านโยบายใดมีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยใดที่นำเสนอข้อมูลในประเด็นนี้ และจะเห็นได้ว่า จากระเบียบวิธีการวิจัยที่ผ่านมายังไม่มีผู้ใดนำแนวคิดเรื่องแผนภาพการรับรู้มาประยุกต์ใช้มาก่อนด้วย

2. วรรณกรรมเกี่ยวกับแผนภาพการรับรู้

แผนภาพการรับรู้⁵ (cognitive mapping) เป็นเครื่องมือที่อ้างถึงระบบความเชื่อ (belief systems) ของผู้คนในการรับรู้ความเข้าใจบริบทแวดล้อมและทำให้เข้าใจถึงปัญหาที่ซับซ้อน (Eden, 1988) เป็นเครื่องมือที่นิยมนำมาใช้ในสาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น จิตวิทยา (psychology) ภูมิศาสตร์ (geography) การจัดการ (management) นโยบายสาธารณะ (public policy) และการวางแผน (planning) โดยมีหลักการและแนวคิด ดังนี้

แผนภาพการรับรู้เป็นแผนภาพที่นำเสนอความคิดของผู้คนที่อธิบายถึงปัญหาหรือประเด็นหนึ่งๆ (Tolman, 1948) เป็นสิ่งที่แสดงถึงเครือข่ายของเหตุและผล (cause-effect networks) โดยจะมี Nodes เป็นตัวแทนของความคิดของคนหนึ่ง ๆ และมีการเชื่อมโยงเหตุและผลของความคิดเข้าด้วยกัน (Srinivas and Shekar, 1997) แผนภาพนี้สามารถนำมาใช้เพื่ออ้างถึงระบบความเชื่อ (belief systems) ของผู้คนในการรับรู้ความเข้าใจบริบทแวดล้อมและทำให้เข้าใจถึงปัญหาที่ซับซ้อนได้ดีอีกด้วย (Eden, 1988) โดยในปี ค.ศ. 1976 Robert Axelrod ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Structure of Decision The Cognitive Maps of Political Elites” ถือว่าเป็นนักวิชาการคนแรกเป็นคนแรกที่ใช้ “digraphs” เพื่อแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามที่กำหนด และอธิบายความคิดของผู้คนที่ต้องการศึกษา ทั้งนี้หนึ่งในเป้าหมายของการนำแผนภาพการรับรู้มาใช้ในการวิจัยคือการทำให้เกิดการเชื่อมโยงของความคิดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Eden *et al.*, 1986)

นอกจากนี้ ยังมีผู้นำแผนภาพการรับรู้ไปใช้พัฒนาแบบจำลองในเชิงคุณภาพและแปลงผลเป็นแบบจำลองกึ่งปริมาณ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้จะนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาแปลงผลผ่านแผนภาพการรับรู้ ที่ Bart Kosko (1986) ได้พัฒนาโปรแกรมขึ้นและใช้ชื่อเรียกว่า “Fuzzy-Logic Cognitive Mapping (FCM)” มีที่มาจาก “ความคลุมเครือ” ซึ่งเหมือนกับวิธีการที่จิตใจของมนุษย์ใช้ในการตัดสินใจ

แผนภาพการรับรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ส่วนประกอบของระบบ (components) หรืออาจเรียกว่า node
2. ความสัมพันธ์เชิงบวกหรือเชิงลบระหว่างแต่ละส่วนประกอบ
3. ระดับของความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบหนึ่งกับอีกส่วนประกอบหนึ่ง โดยสามารถ

กำหนดมาตรวัดเชิงคุณภาพ (สูง กลาง ต่ำ) ซึ่งจะแสดงว่าระหว่าง -1 ถึง 1 ได้ดังสามารถอธิบายได้ตามแผนภาพที่ 1

⁵ คำว่า “แผนภาพการรับรู้” ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากภาษาอังกฤษ ว่า *Cognitive Mapping* ซึ่งจะปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแห่งแรก เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีงานวิชาการชิ้นใดกล่าวถึงเรื่องนี้อย่างเฉพาะเจาะจง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-สกุล: Su Lake

เพศ: หญิง

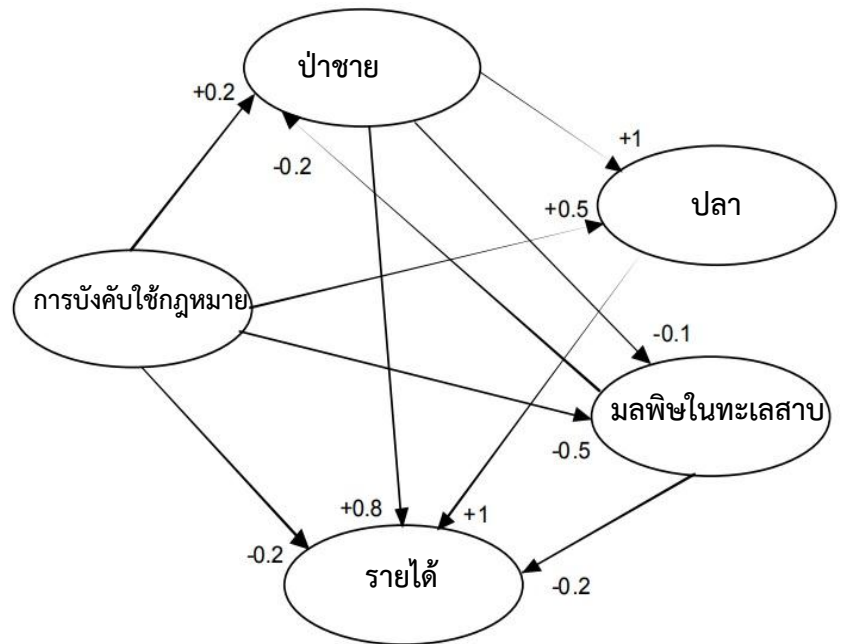
อายุ: 40 ปี

วันที่สัมภาษณ์: 12/1/01

สถานที่สัมภาษณ์: MyTown

อาชีพ: NGOs

กลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: NGOs

แผนภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างของแผนภาพการรับรู้

ที่มา: ปรับปรุงจาก Özesmi and Özesmi (2004), p.49

ผู้วิจัยเห็นว่า แผนภาพนี้จะช่วยวิเคราะห์และอธิบายพลวัตที่สลับซับซ้อนของพื้นที่ชนบทและ “ความเป็นคนเสื้อแดง” อย่างเป็นระบบและเข้าใจง่าย หากจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในวงวิชาการของไทยยังไม่ได้มีงานวิจัยชิ้นไหนที่นำแผนภาพการรับรู้มาอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมอย่างเป็นระบบ งานวิจัยชิ้นนี้จึงถือว่าเป็นงานวิจัยที่จะบุกเบิกวิธีการในการแสวงหาความรู้ทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ด้วยเครื่องมือชนิดใหม่ ที่เรียกว่า “แผนภาพการรับรู้”

นิยามศัพท์

1. คนเสื้อแดง (red-shirts) คือ ประชากรที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมของกลุ่ม นปช. และ/หรือมีบัตรประจำตัวคนเสื้อแดง และอายุมากกว่า 15 ปี
2. ประชากร (population) คือ ประชาชนที่มีชื่อรายชื่อและทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้าน A B และ C และอายุมากกว่า 15 ปี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative methodology) ผสานกับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative methodology) โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง และ

ความเป็นเหตุเป็นผลของปัจจัยต่าง ๆ โดยผู้วิจัยใช้หลักการของการวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (exploratory sequential design) ในการดำเนินการวิจัย สามารถแบ่งขั้นตอนเป็น 3 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงแรก ดำเนินการโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อสำรวจข้อมูล ทั้งการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไทยและคนเสื้อแดง รวมไปถึง สัมภาษณ์เชิงลึกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แกนนำคนเสื้อแดง และผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการจัดทำแบบสอบถาม (questionnaires)

ช่วงที่ 2 ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้แบบสอบถามที่ได้จากการสรุปข้อมูลในช่วงแรกในการลงพื้นที่ และแบบสอบถามนั้น จะต้องผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (delphi technique) และใช้การสุ่มประชากรแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อตอบ ปัญหาการวิจัย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มาใช้ในการสุ่มตัวอย่าง จากประชากรทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยจำนวนประชากรทั้งหมดมีรายละเอียดตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ประชากรในการศึกษาแยกตามหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน	เพศ		รวม (คน)
	ชาย	หญิง	
บ้าน A	249	270	519
บ้าน B	194	225	419
บ้าน C	282	297	579
รวม			1,517

ที่มา: รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ.2560 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ทั้งนี้ตามนิยามศัพท์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยต้องการจำนวนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เนื่องจากคนเสื้อแดงถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2551 ซึ่งในช่วงของการทำวิจัยขึ้น น้อยในปี พ.ศ.2561 ประชากรที่อายุต่ำที่สุดในขณะนั้นคือ 5 ปี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าประชากรที่มีอายุ 5 ปี เป็นช่วงที่เด็กมีความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตแล้ว อ้างอิงจากการศึกษาของ Gummer (2015) ที่เสนอว่าช่วงอายุ 5 ขวบถือว่าเป็นช่วงอายุที่เด็กสามารถจำเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ

ในชีวิตได้แล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรกำหนดอายุประชากรของการศึกษาเป็น 15 ปีขึ้นไปของทั้ง 3 หมู่บ้านตามเหตุผลข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลของกรมการปกครองยังมีไม่เพียงพอ กล่าวคือไม่ปรากฏข้อมูลจำนวนประชากรแยกตามอายุในระดับหมู่บ้านมีเพียงระดับตำบลเท่านั้นผู้วิจัยเลือกใช้จึงใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์เพื่อเทียบและประมาณค่าอัตราส่วนจากข้อมูลระดับตำบล ทั้งนี้ข้อมูลจำนวนประชากรแยกตามอายุของตำบลที่หมู่บ้าน A B และ C ซึ่งทั้ง 3 หมู่บ้านตำบลเดียวกันจากข้อมูลพบว่าประชากร ในปี พ.ศ. 2560 ทั้งตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 8,669 คน และมีจำนวนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 1,546 คน คิดเป็นร้อยละ 17.83 โดยผู้วิจัยจะขอนำตัวเลขร้อยละของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ในระดับตำบลเพื่อเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการหาจำนวนประชากรของทั้ง 3 หมู่บ้าน ผู้วิจัยพบว่า ร้อยละ 17.83 ของจำนวนประชากรทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ 270 คน ซึ่งสามารถอนุมานเป็นเบื้องต้นได้ว่าจำนวนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีของทั้ง 3 หมู่บ้านมีประมาณ 270 คน

เพราะฉะนั้นจำนวนประชากรในการทำวิจัยครั้งนี้จึงมีทั้งหมด $1,517 - 270 = 1,247$ คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากรโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มาใช้ในการสุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

โดยที่ n = ขนาดของตัวอย่างที่สุ่ม

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ยอมรับได้

เมื่อคำนวณตามสูตรแล้วจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมต้องไม่ต่ำกว่า 303 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติที่สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล ดังต่อไปนี้ (ดำรงค์ วัฒนา, 2542)

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการสรุปลักษณะทั่วไปของประชากร ได้แก่ ความถี่ (frequency) และ ค่าร้อยละ (percentage)
2. ค่าไคสแควร์ (chi-square) เป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงคุณภาพ 2 ตัวแปร

ช่วงที่ 3 ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยเลือกกลุ่มประชากรแบบก้อนหิมะ (snowball sampling) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน เพื่ออธิบายผลการศึกษาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นและนำผลการศึกษาเชิงคุณภาพมาอธิบายผ่านแผนภาพการรับรู้ ทั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการทำวิจัยที่นำแผนภาพการรับรู้ (cognitive mapping) มาประยุกต์ใช้จะมี 3 วิธีการพื้นฐานสำหรับการสร้างแผนภาพการรับรู้ ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire survey) การใส่ documentary coding และ การสัมภาษณ์ (interview) (Hwang & Lin, 1987) ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพและเทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถอธิบายตามกรอบการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

กรอบการวิจัย (Conceptual Framework)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง

1. การชอบและรักในตัวของท่านทักษิณ (Like Thaksin)
2. การรัฐประหารปี 2549 (COUP D'ÉTAT 2006)
3. การไม่ชอบ พรรคประชาธิปัตย์ (Dislike Democrat party)
4. ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (Head of Village)
5. การไม่ชอบระบอบเผด็จการ (Anti-Dictatorship)
6. บุคคลในครอบครัวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (Family and Village Environmental)
7. การที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง (Political unfairness)
8. อุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy)
9. นโยบายของท่านทักษิณ (Thaksin's Policies)

นโยบายกับการเป็นคนเสื้อแดง

1. นโยบายของท่านทักษิณสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (Quality of life)
2. นโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค (30 Baht Health Care)
3. นโยบายกองทุนหมู่บ้าน (Village Fund)
4. นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร (Debt Moratorium)
5. นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
6. นโยบายทำสงครามกับยาเสพติด (Anti-drug policies)
7. นโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
8. โครงการกล้วยพารา (นำยางพาราจากภาคใต้ ไปปลูกที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Rubber Tree)

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ (Sex)	4. ระดับการศึกษา (Education Level)
2. อายุ (Age)	5. อาชีพ (Career)
3. สถานะสมรส (Marital Status)	6. รายได้ (Income)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

คนเสื้อแดง
(Red-Shirts)

กรอบการวิจัยดังกล่าวได้มาจากข้อมูลจาก ดำเนินการโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในช่วงแรก จากนั้นผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นตัวแปรเพื่อการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (independent variables) อันได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง นโยบายกับการเป็นคนเสื้อแดง และข้อมูลทั่วไป รวมทั้งสิ้น 23 ตัวแปร ส่วนตัวแปรตาม (dependent variable) มีเพียง 1 ตัวแปรเท่านั้น คือการเป็นคนเสื้อแดง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ด้วยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ฉะนั้นในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งได้ผลลัพธ์มาจากการวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม SPSS โดยใช้ค่าร้อยละ (percentage) และไคสแควร์ (chi-square) ในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการวิเคราะห์ผ่านแผนภาพการรับรู้ สุดท้ายผู้วิจัยจะอธิบายภาพรวมในเชิงเปรียบเทียบของผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (%)
เพศ	
ชาย	132 (43%)
หญิง	178 (57%)
รวม	310 (100%)
อายุ	
ต่ำกว่า 20 ปี	10 (3%)
21-30	30 (10%)
31-40	24 (8%)
41-50	37 (12%)
51-60	104 (33%)
มากกว่า 60 ปี	105 (34%)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (%)
สถานภาพสมรส	
โสด	58 (19%)
สมรส	236 (76%)
หย่าร้าง	16 (5%)
ระดับการศึกษา	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	230 (74%)
มัธยมศึกษา	57 (18%)
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5 (2%)
ปริญญาตรี	18 (6%)
อาชีพหลัก	
ทำนา	196 (63%)
ทำไร่	15 (5%)
ทำสวน	4 (1%)
รับราชการ	7 (2%)
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-
ค้าขาย	27 (9%)
พนักงานบริษัท	5 (2%)
รับจ้างทั่วไป	31 (10%)
อื่นๆ	25 (8%)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
ต่ำกว่า 3,000 บาท	148 (48%)
3,000-6,000 บาท	82 (26%)
6,000-8,000 บาท	33 (11%)
8,000-10,000 บาท	27 (9%)
10,000-15,000 บาท	15 (5%)
มากกว่า 15,000 บาท	5 (2%)
ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วม นปช.	
เคยเข้าร่วมการชุมนุมกับกลุ่ม นปช.	59 (19%)
มีบัตร นปช.	25 (8%)

จากตารางที่ 1 พบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 310 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57 ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี รองลงมาอายุ 51-60 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34 ร้อยละ 33 และร้อยละ 12 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานะสมรส คิดเป็นร้อยละ 76 และมีระดับการศึกษาอยู่ในประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 74 รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 18 สำหรับอาชีพส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 63 โดยส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท รองลงมาได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 - 6,000 บาท และ 6,000 - 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48 ร้อยละ 26 และร้อยละ 11 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ 19 ของผู้ตอบแบบสอบถามเคยเข้าร่วมการชุมนุมกับกลุ่ม นปช. และร้อยละ 8 มีบัตร นปช.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง

ประเด็นคำถาม	Chi-square	p-value
1. ท่านคิดว่าคนเสื้อแดงมาจากคนที่ชอบและรักในตัวทักษิณ	16.922	0.002*
2. ท่านคิดว่าการรัฐประหารปี 2549 ส่งผลให้ประชาชนเข้าร่วมขบวนการคนเสื้อแดง	16.548	0.002*
3. ท่านคิดว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการคนเสื้อแดง เพราะไม่ชอบฝ่ายตรงข้าม เช่น พรรคประชาธิปัตย์	8.751	0.068
4. ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนช่วยปลุกฝังให้เป็นคนเสื้อแดง	9.354	0.053
5. ท่านคิดว่าประชาชนไม่ชอบระบอบเผด็จการ จึงส่งผลให้เข้าร่วมขบวนการกลุ่มคนเสื้อแดง	3.175	0.529
6. ท่านคิดว่าบุคคลในครอบครัวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีผลทำให้ลูกหลานเป็นคนเสื้อแดงไปด้วย	3.729	0.444
7. ท่านคิดว่าคนเสื้อแดงเกิดขึ้นมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง	4.973	0.290
8. ท่านคิดว่าอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยมีส่วนทำให้ท่านเป็นคนเสื้อแดง	3.620	0.460
9. ท่านคิดว่าว่าคนเสื้อแดงมาจากคนที่ชอบนโยบายของทักษิณ	12.287	0.015*

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นคนเสื้อแดง มีความสัมพันธ์กับความเห็นในประเด็นที่ว่า คนเสื้อแดง มาจากคนที่ชอบในตัวทักษิณ การรัฐประหารปี 2549 ส่งผลให้ประชาชนเข้าร่วมขบวนการคนเสื้อแดง และคนเสื้อแดงมาจากคนที่ชอบในนโยบายของทักษิณ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ความสัมพันธ์ของนโยบายกับการเป็นคนเสื้อแดง

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของนโยบายกับการเป็นคนเสื้อแดง

ประเด็นคำถาม	Chi-square	p-value
1. ท่านคิดว่านโยบายของรัฐบาลทักษิณสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น	10.574	0.032*
2. ท่านคิดว่า นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	10.003	0.040*
3. ท่านคิดว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้าน มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	6.046	0.196
4. ท่านคิดว่า นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	10.917	0.028*
5. ท่านคิดว่า นโยบาย หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	4.332	0.363
6. ท่านคิดว่า นโยบายทำสงครามกับยาเสพติด มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	8.141	0.087
7. ท่านคิดว่า นโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	10.226	0.037*
8. ท่านคิดว่า โครงการกล้วยพารา (นำยางพาราจากภาคใต้ ไปปลูกที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง	1.002	0.909

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเป็นคนเสื้อแดง มีความสัมพันธ์กับความเห็นในประเด็นที่ว่า นโยบายของรัฐบาลทักษิณสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง และนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ข้อมูลทั่วไปกับการเป็นคนเสื้อแดง

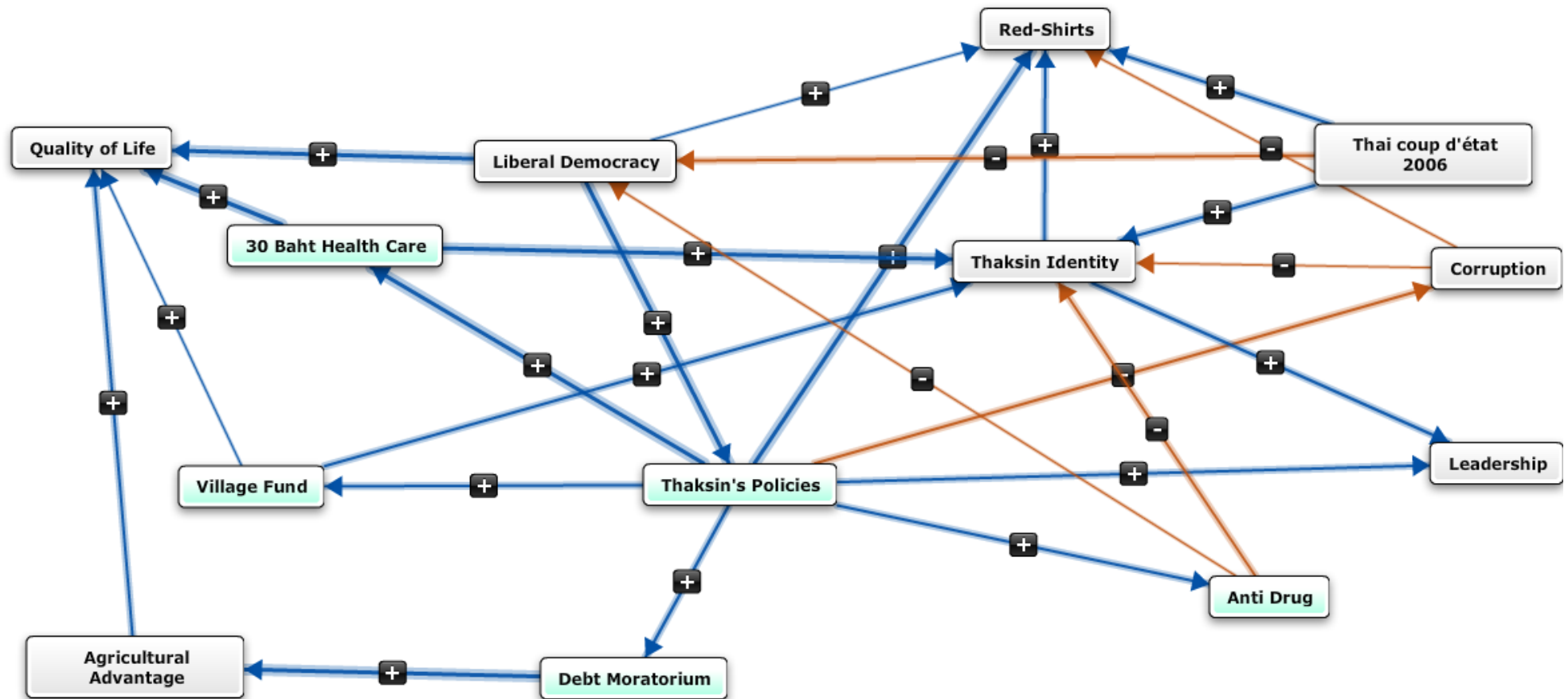
ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับการเป็นคนเสื้อแดง

ข้อมูลทั่วไป	Chi-square	p-value
เพศ	0.211	0.646
อายุ	8.707	0.121
สถานภาพสมรส	1.064	0.587
ระดับการศึกษา	0.948	0.330
อาชีพหลัก	0.379	0.538
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.013	0.909

จากตารางที่ 4 พบว่า การเป็นคนเสื้อแดง ไม่มีความสัมพันธ์กับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านแผนภาพการรับรู้

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 25 บทสัมภาษณ์มาจัดกลุ่ม (grouping) คำสำคัญในแต่ละประเด็นคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 2 คำถามหลัก คือ ปัจจัยใดที่ส่งผลให้ท่านเป็นคนเสื้อแดง และนโยบายใดของทักษิณที่มีอิทธิพลทำให้ท่านเป็นคนเสื้อแดง จากนั้นนำคำสัมภาษณ์ที่ผ่านการจัดกลุ่มมาวิเคราะห์และใส่ข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จรูปชื่อว่า “Mental Modeler” ที่พัฒนาโดยสตีเวน เกรย์ (Steven Gray) แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา Mental Modeler ยังสามารถสร้างโครงสร้างแบบเมทริกซ์ (matrix structure) ดังปรากฏในตารางที่ 5 ซึ่งนำผลมาจากค่าของความสัมพันธ์ในเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยกำหนดค่าไว้ในข้อมูลในแผนภาพการรับรู้ โดยจะปรากฏค่าเชิงปริมาณระหว่าง -1 ถึง 1

แผนภาพที่ 3 แสดงการรับรู้คนของเสื้อแดงต่อปัจจัยต่าง ๆ

ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 5 แสดงเมทริกซ์ของแผนภาพการรับรู้ ของคนเสื้อแดงในจังหวัดมหาสารคาม

Components	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
	Thaksin's Policies	Thaksin Identity	Thai coup d'état 2006	30 Baht Health Care	Leadership	Village Fund	Anti-Drug	Liberal Democracy	Debt Moratorium	Agricultural Advantage	Quality of Life	Red-Shirts	Corruption
A Thaksin's Policies				0.6	0.24	0.36	0.2		0.28			0.76	-0.28
B Thaksin Identity					0.32							0.24	
C Thai coup d'état 2006		0.36						-0.24				0.16	
D 30 Baht Health Care		0.52									0.6		
E Leadership													
F Village Fund		0.36									0.12		
G Anti-Drug		-0.16						-0.16					
H Liberal Democracy	0.52										0.52	0.16	
I Debt Moratorium										0.60			

[illegible]

ผลการวิจัยพบว่าแผนภาพการรับรู้ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดงได้อย่างละเอียดและเป็นระบบ ดังที่ผู้วิจัยแสดงในแผนภาพที่ 3 จากแผนภาพการรับรู้และโครงสร้างเมทริกซ์ของคนเสื้อแดงในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ประกอบด้วย 4 ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. นโยบายของทักษิณ (Thaksin's policies) เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก มีค่า 0.76 อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับ Components อื่นอันประกอบด้วย นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค (0.6) นโยบายกองทุนหมู่บ้าน (0.36) นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร (0.28) และนโยบายทำสงครามยาเสพติด (0.2) ในทางตรงกันข้ามการทุจริตคอร์รัปชันของทักษิณ ชินวัตร เป็นปัจจัยเชิงลบที่มีต่อนโยบายของทักษิณ มีค่า -0.28

2. ตัวตนของทักษิณ ชินวัตร (Thaksin identity) เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก มีค่า 0.24 อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับ ภาวะผู้นำ (0.32) ประกอบกับการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของทักษิณ ชินวัตรก็ยังส่งผลในเชิงบวกต่อความนิยมในตัว of ทักษิณ เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค (0.52) และนโยบายกองทุนหมู่บ้าน (0.36)

3. การรัฐประหารปี พ.ศ.2549 (Thai coup d'état 2006) เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก มีค่า 0.16 อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับ ตัวตนของทักษิณ (0.36) ในทางตรงกันข้ามยังส่งผลในเชิงลบต่ออุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย มีค่าอยู่ที่ -0.24

4. อุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย (liberal democracy) เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก มีค่า 0.16 อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับ นโยบายของทักษิณ และ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนเสื้อแดง ในระดับที่เท่ากันที่ 0.52

นโยบายของทักษิณที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ประกอบด้วย 4 นโยบาย ดังต่อไปนี้

1. นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค (30 Baht Health Care) ส่งผลในเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของคนเสื้อแดง (0.6) รวมไปถึงตัวตนของทักษิณ (0.52)

2. นโยบายกองทุนหมู่บ้าน (Village Fund) ส่งผลในเชิงบวกต่อตัวตนของทักษิณ (0.36) และคุณภาพชีวิตของคนเสื้อแดง (0.12)

3. นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร (Debt Moratorium) ส่งผลในเชิงบวกต่อข้อดีด้านการเกษตร ในระดับ 0.6

4. นโยบายทำสงครามยาเสพติด (Anti-Drug Policy) ส่งผลในเชิงลบให้แก่ตัวตนของทักษิณ (-0.16) รวมไปถึง อุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย (-0.16)

เมื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาพิจารณาร่วมกันพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนเสื้อแดง มีจุดร่วมกัน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ปัจจัยด้านตัวตนของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และปัจจัยด้านการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 ซึ่งปัจจัยข้างต้นมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รวมไปถึงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกซึ่งปรากฏในแผนภาพการรับรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวระบุว่าสอดคล้องกับข้อสรุปของ Prapart Pintobtang (2011) ที่กล่าวถึงคนเสื้อแดงว่าถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 และงานของอุเชนทร์ เชียงแสน (2554) ที่อธิบายถึงขบวนการเสื้อแดงว่าเป็นขบวนการโต้กลับของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) รวมไปถึงการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 ขณะที่ปัจจัยด้านอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย แม้มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่ปรากฏในแผนภาพการรับรู้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทดสอบผ่านโปรแกรม SPSS

ส่วนนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นคนเสื้อแดงพบว่ามีจุดร่วมกัน คือ เป็นนโยบายที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนเสื้อแดง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร และนโยบายทำสงครามยาเสพติดซึ่งทั้งสามนโยบายข้างต้นเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รวมไปถึงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกซึ่งปรากฏในแผนภาพการรับรู้ด้วย มีเพียงนโยบายกองทุนหมู่บ้านที่พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่ปรากฏในแผนภาพการรับรู้แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทดสอบผ่านโปรแกรม SPSS ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นในทิศทางเดียวกับงานของอภิชาติ สถิตนิรามัย (2556) ที่กล่าวว่า นโยบายของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สามารถตอบโจทย์ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของชนชั้นกลางระดับล่างได้ โดยเฉพาะโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และโครงการกองทุนหมู่บ้าน

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า นโยบายทำสงครามยาเสพติดถึงแม้ว่าจะมีอิทธิพลสำคัญต่อการเป็นคนเสื้อแดงแต่ก็นับเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขัดแย้งกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับรายงาน “Not Enough Graves: The War on Drugs, HIV/AIDS, and Violations of Human Rights” หรือ “หลุมฝังศพไม่พอ: สงครามยาเสพติด เชื้อเอชไอวี/โรคเอดส์ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย” เสนอหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ใช้อำนาจเหนือกฎหมายในการสังหาร และจับกุม รวมทั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ในช่วงที่มีการทำสงครามยาเสพติด โดยหลักฐานเหล่านั้นประกอบด้วย คำให้การของญาติผู้เสียชีวิต และคำให้การของผู้ที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจทรมาน บังคับให้สารภาพ และจับกุม (Human Rights Watch, 2004)

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ เดิมมักเชื่อกันว่าการศึกษาและรายได้มีผลต่อการเป็นคนเสื้อแดง ดังที่ Siamwalla and Jitsuchon (2012) ได้เสนอว่า สถานะทางเศรษฐกิจเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นคนเสื้อแดง หากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ วรณวิภากร มานะโชติพงษ์ (2557) ได้ให้ข้อสังเกตว่าผู้สนับสนุนเสื้อแดงมีแนวโน้มจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้สนับสนุนเสื้อเหลืองนั้นน่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพ และวุฒิการศึกษา แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะในกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มการศึกษาใด ๆ แล้วพบว่ารายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนกลุ่มเสื้อเหลืองหรือกลุ่มเสื้อแดง

ทั้งหมดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า นโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ความขึ้นช่อบตัวตนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในจังหวัดมหาสารคามตัดสินใจเข้าร่วมเป็นเสื้อแดง โดยนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของประชาชนเป็นเสื้อแดงเป็นนโยบายที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขาตามที่ได้อกล่าวไปแล้ว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุนวิจัยโดย JSPS KAKENHI Grant Number JP17K02028 และทุนอุดหนุนการวิจัยจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2561 รวมไปถึงนิสิตของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในรายวิชา Seminar on Specific Issues in Political Science ปีการศึกษา 2560 ภาคการศึกษาปลาย กลุ่มเรียนที่ 11 ทั้ง 45 คน ที่ได้ทุ่มเทพลังงานและพลังใจในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลอย่างไม่ย่อท้อต่อความท้าทายนานับประการที่เกิดขึ้นระหว่างเก็บข้อมูล สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่เสียสละเวลาในการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ดำรง วัฒนา. (2542). *สถิติประยุกต์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางรัฐประศาสนศาสตร์และ*

รัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอนของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (25 สิงหาคมพ.ศ. 2551). *การปรับระบบการเมือง*. มติชน: 6

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2557). ปาฐกถา ประจักษ์ ก้องกีรติ: เส้นทางแห่งความไม่เสมอภาคในสังคมไทย.

Retrieved 15 ธันวาคม 2560, from ประเทศไทย

<http://www.prachatai.com/journal/2014/06/54226>

- ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิทย์.(2557). การเข้าสู่วาระนโยบายระบบขนส่งทางรางในประเทศไทย: กรณีศึกษาโครงการรถไฟความเร็วสูงโดยใช้ตัวแบบของคิงด้อม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรีและคณะ. (2555). *พัฒนาการจิตสำนึกและปฏิบัติการทางการเมืองของชาวเสื้อแดงในจังหวัดเชียงใหม่*. รายงานการวิจัยในชุดโครงการทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), แผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี(นสธ.), สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (PPSI)
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2549). *รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ฉบับ ค้างคิน และ ฉบับ ค้างแรม*. Retrieved 15 ธันวาคม 2560, from ประชาไท <http://www.prachatai.com/journal/2006/10/9935>
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2557). *ก่อนจะถึงยุครัฐธรรมนูญ ฉบับด้านประชาชน*. Retrieved 15 ธันวาคม 2560, from มติชน http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1415698651
- วรรณวิภาค์ มานะโชติพงษ์. (2557). มองเหลือง-แดง ผ่านข้อคิดทางการเมือง. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* 32(3), หน้า 31-68.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2551). *การกระจายอำนาจกับการเมืองท้องถิ่น อำนาจและผลประโยชน์อยู่ที่ใคร?* Retrieved 15 ธันวาคม 2560, from ประชาไท <http://www.prachatai.com/journal/2008/02/15809>
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2554). *เมื่อชาวอีสานเข้าใจโลกกว้าง รู้จักชนชั้นสูง-คนชั้นล่าง และมีจุดยืนทางการเมือง*. Retrieved 15 ธันวาคม 2560, from มติชน http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1303393309
- สมชัย ภัทรนันทน์ และอัญชลี มณีโรจน์. (แปล). (2555, กรกฎาคม - ธันวาคม). *การเมืองของสังคมหลังชนวนา : เงื่อนไขการก่อตัวของคนเสื้อแดงในภาคอีสาน.ฟ้าเดียวกัน*. 10 (2). หน้า 76.
- สุรีพร คลังพระศรี. (2558). *เครือข่ายการสื่อสารการเมืองของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (กลุ่มคนเสื้อแดง) ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์* 19(1), หน้า 224-233.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย นิติ ภควัฒนพันธ์ ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2555). *ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

- อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2556). “เหลือง VS แดง: สีของความขัดแย้งทางชนชั้น?” ในชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ. *พฤษภา-พฤษภา: สังคมรัฐไทยกับความรุนแรงทางการเมือง*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- อุเชนทร์ เชียงเสน. (2554). “กำเนิด ‘เสื้อแดง’ ในฐานะขบวนการโต้กลับ,” *ฟ้าเดียวกัน* 9(3), หน้า 122-154.
- เอกพลณัฐ ญัฐพัชรัตน์. (2558). การเมืองเสื้อสีกับการศึกษาขบวนการโต้กลับตามจารีตการศึกษาขบวนการทางสังคมและการเมือง. *วารสารสังคมศาสตร์* 27(1), หน้า 85-128.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2546). *สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: ทิปปิง พอยท์.

ภาษาอังกฤษ

- Axelrod, R. (1976). *Structure of Decision: The Cognitive Maps of Political Elites*. Princeton University Press, Princeton, NJ.
- Bunyavejchewin, P. (2010). Constructing the ‘Red’ Otherness: The Role and Implications of Thainess on Polarised Politics. *ASEAS - Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 3(2), pp. 241-248.
- Eden, C. (1988). Cognitive mapping. *European Journal of Operational Research*, 36(1), pp. 1-13.
- Eden, C., Williams, H., & Smithin, T. (1986). Synthetic wisdom: The Design of a mixed-mode modelling system for organizational decision making. *Journal of the Operational Research Society*, pp. 233-241.
- Ferrara, F. (2015). *The Political Development of Modern Thailand*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gummer, A. (2015). *Play: Fun ways to help your child develop in the first five years*. London: Penguin Random House.
- Jermittiparsert, K. and M. Kitipatmontree. (2017). Red, yellow, or no shirt: Where do university students of Thailand stand?. *Rangsit J. Soc. Sci. Human.*, Vol. 4, pp. 43-50.
- Keyes, C. F. (2010, November). *From Peasant to Cosmopolitan Villagers: Refiguring the ‘Rural’ in Northern Thailand*. Paper presented at the A special lecture

organized by the Anthropology Graduate Program, Thammasat University, Bangkok.

- Kosko, B. (1987). Adaptive inference in fuzzy knowledge networks. In *Proceedings of the First IEEE International Conference on Neural Networks (ICNN-86)*, San Diego, CA, pp. 261–268.
- Lin, C. S., & Hwang, C. L. (1987). New forms of shape invariants from elliptic Fourier Descriptors. *Pattern recognition*, 20(5), pp. 535-545.
- Özesmi, U., & Özesmi, S. L. (2004). Ecological models based on people's knowledge: a multi-step fuzzy cognitive mapping approach. *Ecological modelling*, 176(1-2), pp. 43-64.
- Prapart Pintobtang. 2011. *What Makes Thai Villagers "Grass Tip" Uprising after the September 19, 2006 Coup?* Chiba: IDE-JETRO.
- Siamwalla, A. and Jitsuchon, S. 2012. The Socio-Economic Bases of the Red/Yellow Divide: A Statistical Analysis. in Michael Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapal Chongvilaivan (eds). *Bangkok May 2010: Perspectives on a Divided Thailand*, pp. 64-71.
- Srinivas, V., & Shekar, B. (1997). Strategic decision-making processes: network-based representation and stochastic simulation. *Decision Support Systems*, 21(2), 99-110.
- Thabchumpon, N., & Duncan, M. (2011). Urbanized villagers in the 2010 Thai Redshirt protests. *Asian Survey*, 51(6), pp. 993-1018.
- Tolman, E. C. (1948). Cognitive maps in rats and men. *Psychological review*, 55(4), p.189.
- Walker, A. (2010). Thailand's Farmers Have Stood Up. *Wall Street Journal*, 19